

*Absztraktfüzet*

**Modern Magyarország**

című

doktorandusz konferencia

**Időpont: 2023. 09. 21. (csütörtök)**

**Helyszín: ELTE BTK Kari Olvasóterem (1880 Budapest,**

**Múzeum krt. 6–8. fszt. 14.)**



Kép forrása: Fortepan

## I. szekció

**Szekcióvezető:** Dr. Fónagy Zoltán, CSc habil. egyetemi docens

9:10 - 11:05

**Kovács Eszter Katalin** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *Kié lesz a legelő? Területviták a XIX. század első felében a vépi uradalomban*

A XIX. század elején a jobbágygazdaság fontos elemei voltak az ún. közös haszonvételű területek, vagyis a legelő és az erdő, amelyeket rendszerint a földesúrral közösen használtak. A gazdálkodás fő ágazata, az állattartás miatt a legelő, a rét és a gyepföldeken termelt széna jelentősebb volt, mint a szántókon csupán önállátásra termesztett gabona. Orosz István leírásában a szántóföld lényegében „időszakosan feltört gyep”, amelynek művelésével (szántásával) a legelő megújulhat.

A XIX. században a dunántúli uradalmak egyre inkább bekapcsolódtak a gyapjúkereskedelembé, így az 1810-es évektől a földesúr birkái és juhái megjelentek a közlegelőkön, „kiszorítva” onnan a jobbágyok marháit. A majorsági gazdálkodás változásával az uradalmak igyekeztek a legelőiket is minél inkább növelni. Ugyanakkor a jobbágyok is ragaszkodtak az addigi szokáshoz. Annál is inkább, mert a legelők között gyakran találunk olyan területeket, amelyeket a jobbágyok alakítottak ki erdőkből, bokrosokból. Ráadásul az 1807. évi erdővédelmi törvény az erdei legeltetésből is egyre inkább kiszorította a jobbágyokat. A század elején az irtások száma is megcsappant, így a lassan de folyamatosan növekvő agrárnépességnek egyre nehezebb volt számához igazodó mértékű új földeket szerezni. Ezért egy-egy ilyen terület – főleg, ha egyéb nyereségek is származtak belőle – kulcsfontosságúvá válhatott.

Az 1832–36. évi törvények lehetővé tették a településeken a legelőelkülönözési perek megindítását, ami csak még inkább elmérgesíthette a földesúr–jobbágy viszonyt. Elvben a jobbágyi legelőjárandóság minimumát is védték, de valójában a piacra termelő földesúri és (gazdagabb) paraszti gazdálkodásnak nyitott szélesebb lehetőségeket a paraszti közösség és annak szegényebb tagjai rovására. Az előadásban ezzel kapcsolatban a következő kérdésekre keressük a választ. Az Erdődyek vépi uradalmaiban hogyan zajlottak ezek az események? Az

uradalom és a jobbágyok állattartásában bekövetkeztek-e változások? Voltak-e konfliktusok a földesúrral vagy esetleg a községeknek és az egyes községeken belül a lakosoknak egymással a legelőért? Mely területeket „hódították el” a természettől, hogy belőle legelőt csináljanak? Az erdei legeltetés mennyire volt szokásban az uradalomban? Ez mennyire hatott az erdőkre és mit tettek azok védelmére?

**Liczek Zita** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *A halálbüntetés kérdése a 19. század első felében*

Kutatásaim központi szegmensének a halálbüntetés kérdéskörét és az 1843-as büntetőtervezetet tekintem. Előbbi téma aktualitása napjainkban is vitathatatlan. Interdiszciplináris kontextusa ugyancsak megkérdőjelezhetetlen, hiszen a jogtudomány, a történelemtudomány, az orvostudomány, a pszichológia és a társadalomtudományok is mind- mind kutatási területének vallja. Így fontosnak tartom, hogy ezt a fajta büntetésnemet a történelemtudomány oldaláról vizsgálva – a felsorolt tudományterületek módszereivel, forrásaival és eredményeivel kiegészítve – rávilágíthatok a liberális eszmék 19. századi térhódítására és a felvilágosult gondolkodású politikusaink által képviselt álláspontokra.

A mai előadásom során be szeretném mutatni az 1843-as büntetőtervezet megszületéséhez vezető legfontosabb fordulópontokat. Elsőként a felvilágosodás korának gondolkodói közül Cesare Beccaria: A bűnökről és büntetésekről c. korszakalkotó munkáját vizsgálom meg, amely megteremtette az alapot a halálbüntetés eltörléséről vagy megtartásáról szóló, a mai napig tartó élénk vitakultúrának. A következő állomás az 1795-ben elkészült, a magyar történelem első latin nyelvű büntetőtervezete, amely az alapja lett a következő évtizedekben átalakított, 1843-ra elkészült tervezetnek. A harmadik állomás szorosan kapcsolódik az előző ponthoz, mivel az 1830-as évek fordulóján az operátumok felülvizsgálata során több megye véleményezte a minimálisan módosított 1795-ös tervezetet. A vélemények közül néhányat fogok ismertetni, elsősorban azokat, amelyekből kiderül, hogy az adott megye egyértelműen a halálbüntetés megtartása vagy eltörlése mellett foglalt állást. Az utolsó állomás pedig az 1843-as tervezetet megelőző vita, amelynek végén komoly sikert könyvelhetett el a liberális ellenzék, tudniillik a halálbüntetés nem került bele a végleges javaslatba. A legsúlyosabb büntetés helyette az életfogytiglani szabadságvesztés lett.

**N.Kósa Judit** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *Kik építették a Nagykörutat? Házleltár az Oktogontól a Népszínházig*

A doktori program keretében készülő disszertációm a pesti Nagykörút építetőivel foglalkozik. A beruházók kilétének feltárása után célja behatárolni azt a polgári kört, amely aktív szerepet vállalt a nagyszabású vállalkozásban, illetve törekvésem bemutatni a háztulajdonosi stratégiákat és életmódot is. Reményeim szerint ez a kutatás támpontul szolgálhat annak megismeréséhez, miféle polgári magatartás volt a dualizmuskori Budapest robbanásszerű fejlődésének egyik talpköve.

A kutatás kiindulópontja annak vizsgálata, hogy személy szerint kik voltak a Nagykörút bérházait építető, illetve az első időszakban (az építés 1906-os befejezése, illetve az első világháború előtt) birtokló magánszemélyek. A Fővárosi Levéltár gyűjteményében megtalálható tulajdoni lapok, illetve a korabeli lakcímjegyzékek, újsággazdaságok, gyászjelentések és egyéb, rendelkezésre álló dokumentumok alapján már összeállt az útvonal egyik meghatározóan fontos részének, az Oktogon és a mai Blaha Lujza tér közötti szakasznak az adatbázisa. Az egész épületállomány még nem teljeskörű, de szűrőpróbánál alaposabb áttekintése azt igazolja, hogy az ebből a körútszakaszból levonható következtetések nagyjából-egészében a többi területen is megállják a helyüket.

Az adatbázis vizsgálata megerősíti, hogy az építés és az első világháború közötti időszakban a házak túlnyomó többségének volt „jó gazdának” nevezhető tulajdonosa. Jellemzően vagy az építető, vagy a kész házat nem sokkal az építés után megvásárló család tulajdonában maradtak az épületek évtizedeken keresztül. Ezek a „jó gazdák” számos esetben a környéken korábban is birtokos pesti polgárok voltak, illetve ismert iparosok, közéleti szereplők. Nem volt ritka, hogy a tulajdonos család maga is a bérház reprezentatív lakásában élt, ahogy az sem, hogy ezeknek a családoknak egymással összefonódott a sorsa. Megjelentek ugyanakkor itt a „házgyárosok” is, akik a tőkájüket a házak építésével, adásvételével fialtatták.

A tervezett előadásban az adatbázist szeretném ismertetni a belőle levonható első következtetésekkel, illetve néhány jellegzetes birtokos bemutatásával együtt. A bevezetőben röviden felvázolnám a Nagykörút építéstörténetét is, a munka szakaszait, illetve érintőleg kitérnék az útvonal szabályozásának és a telkek kialakításának gyakorlatára. Összefoglalnám

azokat a körülményeket, amelyek odavezettek, hogy a telkek túlnyomó többségére bérházak épültek, a vizsgált magánszemélyek beruházásában.

**Gáva Szabina** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *„Jótékonyági szédelgők”? - A Fővárosi Szegény Gyermekkert Egylet elleni perek*

A Fővárosi Szegény Gyermekkert Egylet 1879. április 24-én jött létre Ferenc József király és Erzsébet királyné 25. házassági évfordulójának alkalmából. Abból a célból létesült, hogy Budapest területén a rászoruló gyermekeknek segítséget, ruhát, ételmezt nyújtson. Székhelye a VII. kerületi, erzsébetvárosi Akácfa utca 32. számú ház, ahol a gyermekmenhely is helyet kapott. A Gyermekkert történetéről nem született még összefoglaló tanulmány, azonban a gyermekmentésben való munkája nem volt ismeretlen a dualizmus idején.

Az előadás első részében ennek a meghatározó fővárosi gyermekvédelmi intézménynek a történetéről alkotok képet: hogyan vett részt a város gyermekmentésében, milyen eszközei voltak jótékony egyletként.

Az előadás második részében az egylet ellen kirobbant 1898-as és 1905-ös pereket elemzem. A perek visszatérő eleme a vezetőség elleni hűtlen kezelés, korrupció vádja. A levéltári források (egyleti iratok, vizsgálati jegyzőkönyvek) és a sajtóban megjelent híradások segítségével nemcsak a vizsgálatok eredményét és lefolyását mutatom be, hanem az egyletbe kötődő személyek, a „köz” reakcióját, ítéletét is.

## II. szekció

**szekcióvezető:** Dr. Marchut Réka, tudományos munkatárs (TK KI, Kisebbségtörténeti és Etnopolitikai Osztály)

11:25 - 13:05

**Dalos Áron** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *Korrupciós botrányok az élclapok tükrében*

Timothy Heppell, angol politológus öt pontban foglalta össze azokat a tendenciákat, amelyek egy párt (hosszú) kormányzását veszélybe sodorhatják: 1. A kormányzási kompetencia elvesztése 2. A vezetésre való képesség elvesztése 3. Belső ideológiai megosztottság, 4.

Korrupciós ügyek és botrányok 5. Az ellenzék megújulási képessége és bejelentkezése a hatalomért. Ugyan a dualista időszak csak korlátozottan köthető egyetlen párt hosszú uralmához, köszönhetően a pártok átalakulásának és az 1905-1910 közötti „ellenzéki” kormányzásnak, a Heppell által felsorolt pontok mindegyike jelentkezett a dualista rendszer válságtüneteként.

Az előadásomban a felsorolt válságjelek közül a korrupciós ügyekre fókuszálok, mégpedig a politikai humor tükrében. Két konkrét botrányt kívánok összevetni: 1909-ben Függetlenségi és Negyvennyolcas Párt vezetőit, elsősorban Kossuth Ferenc „panamáit”, gyanús állami megrendeléseit támadta Habár Mihály, a Friss újság szerkesztője. 1912-ben, immáron a Nemzeti Munkapárt kormányzása idején pedig a Décsy-Lukács-ügy borzolta a politikai hangulatot, melynek következtében Lukács László miniszterelnök lemondásra kényszerült.

Az előadás elsősorban azt vizsgálja, hogy az említett botrányok, hogyan képződtek le a korszakban egyre népszerűbb élclapok karikatúráiban. Melyik élclap hogyan vizualizálta a botrányokat, milyen gyorsan, milyen élesen reagáltak az egyes lapok? A mindenkori politikai vezetéssel egyetértő élclapok reagáltak-e, ha igen, hogyan próbálták árnyalni az adott botrányt. Az előadás keresi arra is a választ, hogy hogyan és milyen széles tömegekre tudtak hatni az élclapokban megjelent karikatúrák?

**Baumann Fruzsina** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *A Magyar Királyi Operaház mint az állami reprezentáció helyszíne a két világháború közti Magyarországon*

1884. szeptember 27-én nyitotta meg kapuit a Magyar Királyi Operaház, mely főként az opera- és a balettjátszás helyszínéül funkcionált, azonban az első világháborút követően már állami reprezentációs célokat is szolgált. Előadásomban arra kívánok választ adni hogyan használták fel az Andrássy úti palotát különféle ünnepélyek alkalmával. A referátum során olyan kérdésekre keresem a választ, mint milyen eseményeknek adott otthont az épület? Milyen jellegű műsorokat állították össze és azokon kik szerepeltek? Ezek az ünnepélyek évről évre ismétlődtek, vagy csak egyszeri alkalmak voltak? A ceremóniákon kik jelentek/jelentettek meg? Az előadás során olyan ünnepségeket is bemutatok, melyek a doktori disszertációm egyes részeibe is betekintést nyújtanak. A referátum során egy eddig kevésbé ismert témát tárok a hallgatóság elé. A téma aktualitását jelzi, hogy 2022 márciusában nagyszabású felújítást követően az eredeti állapotokat tükrözve vált újra látogathatóvá az épület.

**Bacsa Máté (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program):** *A csehszlovák-magyar lakosságcsere Nógrád vármegyében az Országos Evangélikus Levéltárban található források tükrében*

Előadásom központi témája a csehszlovák-magyar lakosságcsere Nógrád vármegyében, célom a hallgatósággal ismertetni azt, hogy az Országos Evangélikus Levéltárban milyen források is állnak rendelkezésre, amelyek bizonyítják a lakosságcserehez kapcsolódó eseményeket. Továbbá ismertetném, hogy hogyan hatott a lakosságcsere a gyülekezetekre.

Az egyházi források beemelését azért tartom fontosnak, mivel az eddigi kutatások (interjúk készítése) is azt mutatták, hogy a gyülekezeti élet fontos részét képezte a kiköltöző családoknak. A forrásokból pedig kiderül, hogy egyes helyeken a gyülekezet fennmaradása múlt azon, hogy hányan hagyják el az adott települést. További fontos tényező az is, hogy a gyülekezet élén álló lelkész hogyan is állt hozzá a lakosságcserehez, mivel egy közösség vezetője volt, akiben a hívek megbíztak és adtak a véleményére. Fontos továbbá összevetni az egyház által készített gyülekezet történeteket illetve statisztikai adatokat is, amelyek a lakosságcsere előtt (1944-ben) és lakosságcsere után (1950-ben) készültek.

A kérdések, amelyekre keresem a választ a következők: 1. Milyen források bizonyítják a lakosságcsere tényét az egyházi forrásokban? 2. Mely gyülekezeteknél hangsúlyos illetve melyik gyülekezeteknél nem annyira hangsúlyos? 3. Milyen változások következtek be a lakosságcsere után? 4. A lelkészeknek milyen szerepük volt a lakosságcsere alatt? Mit tettek a megvalósításáért illetve mit tettek ellene?

A kutatásom elsősorban levéltári forrásokra alapul, amelyek megtalálhatóak az Országos Evangélikus Levéltárban, továbbá egy részük megtalálható a Nógrád Vármegyei Levéltárban is. Az előadásban szeretnék kitérni más egyházmegyék forrásanyagára is, továbbá összevetném, hogy az egyes egyházmegyékben milyen iratanyag maradt fenn, amely megemlíti a lakosságcserét.



**Németh Patrik** (ELTE Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori Program): *Újjáépítés vagy helyreállítás? A Fővárosi Közmunkák Tanácsának szerepe Budapest történetében a második világháború után 1945–1948.*

Doktori kutatásaim fókuszában Budapest második világháború utáni újjáépítése áll, közelebbről az újjáépítést és a városrendezést irányító Fővárosi Közmunkák Tanácsának utolsó három évét vizsgálom (1945-1948). Az FKT-t 1870-ben alapították, hogy egy független testület irányíthassa a kiépülő főváros városrendezési munkálatait. Az intézmény pártatlanságát az biztosította, hogy a 18 tanácstagból 9 főt a kormány, 9 főt pedig a főváros delegált. A tanácsi testület mellett az FKT saját hivatali (főleg műszaki és jogi) apparátussal rendelkezett, amely számos tervet és jogszabályt dolgozott ki a szervezet fennállásának 78 éve során. Az FKT a Horthy-korban nagyrészt eljelentéktelenedett, 1937-ben azonban új feladatot kapott: meg kellett terveznie és irányítani kellett Nagy-Budapest létrejöttét, vagyis Budapest az elővárosokkal és külvárosokkal való egyesítését.

A második világháború után a Közmunkatanács élére új vezetőség került: egy olyan építészcsoporthoz, élén az új elnökkel, Fischer Józseffel, akik egyrészt hittek a modern építészeti elképzelésekben, másrészt szociáldemokrata elköteleződésük miatt igyekeztek a háború után úgy átalakítani a főváros épített szövetét, hogy az élhetőbbé váljon.

Előadásom fókuszában az ő építészeti és városrendezési elgondolásaiknak a bemutatása állna, bevonva a kulturális kontextus mellett a társadalmi és politikai valóság feltérképezését is. Prezentációm fő vezérfonala az lenne, hogy a Városrendezési Bizottság (az FKT egyik albizottsága) munkájának bemutatásán keresztül kísérletet tennék ezeknek a kulturális, társadalmi, gazdasági és politikai realitásoknak a bemutatására, megfogalmazva azt a kérdést, hogy mennyiben volt realitása a város alapvető átalakításának az újjáépítések során. Végző soron a Közmunkatanács munkája nem lehetett sikeres, egyrészt az égető lakáshiány miatt gyakran olyan épületek helyreállítását is engedélyezniük kellett, amelyekben rosszak voltak a lakáskörülmények, vagy a városrendezési tervek vonalába estek. Másrészt Fischer különösen rossz viszonyt ápolt a Budapestet, majd a Gazdasági Főtanácsot vezető Vas Zoltán kommunista politikussal, aki végül 1948-ban elérte az FKT megszüntetését. Ugyanakkor az előadásomban kitérnék arra, hogy a Közmunkatanácson belül is meglévő politikai ellentétek (leginkább a szociáldemokrata és a kommunista építészek között) sokszor megtermékenyítően hatottak a városrendezési elgondolásokra, és később Budapest városfejlesztése során számos elképzelésük visszaköszött.

### III. szekció

**szekcióvezető:** Dr. Földes György DSc, címzetes egyetemi tanár

14:15 - 15:55

**Moór Vivien** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *Nemzetközi szolidaritás - Vöröskeresztes segélyakció Magyarországon (1956-57)*

Az előadás tervezett témája az 1956-1957-es magyar forradalom és szabadságharc nyomán meginduló nemzetközi vöröskeresztes segélyakció. Ez meghatározó és kiugró jelentőségű volt a nemzetközi szervezet életében. A Vöröskereszt a tervezett éves költségének 28-szorosát költötte a Magyarországra érkező segélyezésre, illetve a magyar menekültek ausztriai és jugoszláv ellátására, amely összesen 80 millió svájci frankot tett ki. Másrészt ez a segélyakció számottevő volt a Magyar Vöröskereszt (MV) szempontjából is. Jelen referátum a Magyarországra érkező, illetve Magyarországnak szánt segélyek történetét vizsgálja, nem érintve a nemzetközi menekültválság vöröskeresztes akcióját, amellyel Kecskés D. Gusztáv több publikációjában is foglalkozott. Az előadásom az OTDK-dolgozatom és szakdolgozatom tovább gondolását jelenti. Azokhoz elsősorban a magyar korabeli sajtó forrásait használtam fel.

A magyar segélyakció időtartama 1956 decemberétől 1957 októberéig tartott. Az előadásomban azt kívánom vizsgálni, hogy mely országokból érkeztek segélyek és miként jutottak el a hidegháborús megosztottság ellenére a vasfüggönyön át Magyarországra. Továbbá arra helyezem a hangsúlyt, hogy a segélyek szétosztását miként szervezte meg a MV. Végezetül kitérek arra, hogy 1957-től miként változott meg a MV megítélése a sajtóban. Miként alakult a sajtódiskurzus íve a köszönetnyilvánítástól a külföldi érdekeket szolgáló VK ellenségképéig.

Bár a segélyprogramban a világ minden pontjáról, számtalan ország csatlakozott be, a hatások között voltak árnyalatbeli különbségek. Előadásomban igyekszem Ausztria szerepére koncentrálni, hiszen a nemzetközi segélyszállítmányok Magyarországra elsősorban a nyugati államhatáron keresztül érkeztek. A Nemzetközi Vöröskereszthez hasonlóan Ausztria is külső ellenségképpé formálódott a kádári ellenforradalmi koncepcióban, amelynek belső megtestesítőjévé a MV vált.

**Nagy Attila István** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *Scharek Béla és a „Tér-a-térben” koncepció*

Az 1956-os forradalom leverését követően a Kádár-rendszer az 1970-es évekre teljesedett ki. Ekkoriban a magyar társadalom a megváltoztathatatlan tudomásul vételével élte a szocialista állam mindennapjait. A Szovjetunióra és a szatellit-országokra merevedő „brezsnyevi pangás” azonban csak látszólagos volt. Míg a felszínen mozdulatlanság honolt, addig a mélyben az egymást követő gazdasági válságok hullámai kezdték el alámosni a Keleti-blokk fundamentumát.

1973-ban Győrött, a Magyar Vagon és Gépgyár új, reprezentatív jellegű, központi művelődési otthonnal ajándékozta meg a várost. A település addig különböző kerületeiben, egymástól jórészt szeparáltan működő kulturális intézmények látogatói, immár egy helyen, a belvárosában gyűlhetek össze. Az építész-mérnök, Lőrincz József szimbolikus módon a már korábban az építési területen sarjadó vadgesztenyefa köré tervezte az intézmény belső udvarát. A Győri Ifjúsági Ház fiatal igazgatója, Scharek Béla, az 1970-es évek második felében, a Népművelési Intézet kísérleti programjához csatlakozva, a „Tér-a-térben” koncepció megvalósításán fáradozott. Az elképzelés egyetlen nivellációs térben kívánta a differenciált érdeklődési körök közös halmazát, az osztálynélküli társadalom víziója alapján létrehozni az „egyet”. A „közösségi ember” kialakulását segítette volna az épület átriumos elrendezésű belső terének „beprogramozása”, egyben az egymástól érdeklődési kör alapján elkülönülő kiscsoportok térbeli és időbeli határainak feloldása. Az így létrejövő „katalizációs tér” kialakulása lehetővé tette volna az addig egyik „istállóba” sem tartozó betévedő, és az ott működő művelődési egységek közti kölcsönös integrációt. A „Tér-a-térben” koncepciónak és a „közösségi ember” utolsó megteremtési kísérletének végül az 1980-as évek beköszönte vetett véget.

1980 januárjában a Győri Ifjúsági Ház felvette a Petőfi Sándor Városi Művelődési Központ (PSVMK) nevet és a város különböző területein működő más művelődési otthonok annak egységes, központi irányítása alá kerülnek. A szocialista állam, a közművelődést érintő utolsó centralizációs kísérletének legfőbb célja már elsősorban a „racionalizálás” volt. A „szocialista ember” megteremtése tett utolsó kísérlet az új évtized beköszöntével, a kényszerű nyugatra fordulással bukott el végleg.

Kulcsszavak: Kádár-rendszer, 1970-es évek, Győri Ifjúsági Ház (PSVMK), Scharek Béla, „Tér-a-térben” koncepció, „szocialista ember”.

**Sárközi-Lindner Zsófia** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *A (közel)múlt jövője*

Küszöbén állunk annak, hogy történetileg gondolkodjunk az 1990-es évekről, melynek forrásai már jórészt a weben születtek, s így az analóg és digitális egyedülálló keverékét alkotják. Azok a kutatók, akik ezen források elemzésére vállalkoznak, új elméleti és módszertani nehézségekkel találkozhatnak. Ezek enyhítésére, illetve a dokumentálatlan múlt elkerülése érdekében a terület nemzetközi szakértői proaktív lépésekre biztatják a történész kutatókat, a levéltáros és a történész munkája közötti interdiszciplináris határ ugyanis ebben a paradigmaváltást ígérő korszakban elmosódni látszik.

A webarchívumok létrejöttének megértéséhez “szocio-technikai” perspektívára van szükség, ezért a jelen kutatás röviden kitér arra, hogy melyek azok a technikai lehetőségek és korlátok, melyek befolyásolják a web különböző szeleteinek rögzíthetőségét. A fókusz az intézményes gyűjtési politikák, kontextusok és kurátori döntések szelekcióra gyakorolt hatásának bemutatására helyezem. Ismertetem a látszólag szembenálló megközelítéseket, így például a memóriaintézmények kapuőrei és a “techno-önkéntesek” gyakorlatát, vagy a közös örökség és a privát lenyomatok érdekellentétét. Megidézem azt a gondolatmenetet, amely a könyvtárak és a levéltárak között egyensúlyozó nyilvános, illetve a magánszféra emlékeit elválaszthatatlanul őrző sajátos intézményekként definiálja a webes források archívumait.

Nemzetközi esettanulmányokból merítve kiemelem a geopolitika, a területi szuverenitás, a nemzetközi események, a digitális megosztottság torzító befolyásának néhány kurrens példáját, illetve a különböző régiók és kultúrák webes történelmének fennmaradására gyakorolt hatását. Mindezek ismeretében már belátható, hogy ahogy a történelmi kutatásnak mindig is része volt a veszteséggel való megbékélés, az archivált web gyűjteményei hatalmas méretük ellenére sem ígérhetik a múlt reprezentatív dokumentálását, de provenienciájukon keresztül azonosíthatóak az elfogultságok, hiányok.

**Zsidi Bernát** (ELTE BTK Modernkori Magyarország Doktori Program): *„[...] arra vagyok bátor figyelmeztetni, hogy a magyar Akadémia, sajátlagos politikai körülményeink között, nemzeti újjászületésünket tekintve főtényező képezhet, sőt hogy ilyest képezzen, szoros kötelessége.” – A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló törvény előkészítése (1985-1993)*

A címben szereplő Széchenyi István idézettel kezdte Berend T. Iván, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, bevezető előadását az Akadémia 1989. évi közgyűlésén. Széchenyi szavainak aktualitását a Magyarországon zajló rendszerváltás és az Akadémia önmagát

megújító törekvései adták. Utóbbi egyik legfőbb eleme volt egy törvény kezdeményezése a tudós testületről. Az előadásomban az Akadémiáról szóló törvény előkészítésének és kidolgozásának kontextusát mutatom be két akadémiai cikluson keresztül (1985-1990, 1990-1993) a következő kérdések segítségével. Milyen előzményei voltak a törvény 1988-as kezdeményezésének? Hogyan került kialakításra a törvény első, 1989-es koncepciója? Hogyan befolyásolta a törvénytervezet kidolgozását a rendszerváltás? Kosáry Domokos első elnökségi ciklusában (1990-1993) milyen erőfeszítések történtek a törvény koncepciójának át- és kialakítására?